

# Kuninkaan kaupungissa



Eurooppalaisia romanitarinoita  
suurten muuttoliikkeiden ajoilta  
1945-2019

Koonnut Katariina Lillqvist

# Alkusanat

Neljän värikkään vuoden ajan olen kerännyt tarinoita romanien muuttoliikkeen historiasta oman aikamme Euroopassa.

Rajat, joita uuteen maailmaan piirrettiin toisen maailmansodan jälkeen osoittautuivat romanien kannalta usein hankaliksi ja epäoikeudenmukaisiksi. Vanhan itäblokin maissa 40-luvun lopulla toteutetut romaniväestön pakkosiirrot olivat väkivaltaisia ja repivät kokonaisia yhteisöjä juuriltaan niin sudeettiseuduilla kuin Transsilvaniassakin. Suomessa puolestaan kokonaiset suvut eksyivät toisistaan kun Karjalan kärrytiet joutuivat Stalinin haltuun.

Kun vuonna 2018 aloitin haastattelujen teon, oli ensimmäisenä tavoitteenani koota talteen Suomen ja Romanian romanien kertomuksia suurten muutosten vuosista. Koronan mutkistamalla matkalla jouduin kuitenkin muuttamaan suunnitelmia moneen kertaan, ja lopulta mukaan valikoitui myös Tshekin ja Slovakian romaniväestön tarinoita suurten murrosvuosien ajalta.

Keräsin erilaisista yhteiskunnista lähteneiden maastamuuttajien matkamuistoja talteen, ja erityisesti kiinnostuin kahden aikakauden eroista: kun Suomen romanit lähtivät 60- ja 70-luvuilla kohti Ruotsia ja kultaisena kimaltelevaa Tukholmaa, oli heitä vastassa Olof Palmén kansankoti uusine lähiöineen ja peruskouluineen. Integraatio tapahtui sujuvasti, pohjois-Karjalan romaniseutujen kasvatit asettuivat nopeasti aloilleen ja pian oli lapsilla lukutaito, aikuisilla ajokortti ja kaikilla katto pään päällä.

90-luvun Romaniasta köyhyyttä paenneilla romaneilla oli edessään täysin toisenlainen Pohjola: se oli seutu, jossa idästä tulleilla vieraila ei ollut enää ihmisarvoa eikä oikeutta sairaanhoitoon, sosiaaliturvaan tai edes lämpimään yösijaan. Suurkaupunkien syrjäiset puistot, moottoriteiden siltojen alukset ja joskus harvoin liberaalimmat leirintäalueet toimivat brechttiläisen kerjäläisopperan kulisseinä, jossa maailmat kohtasivat vain silloin kun valtaväestön sosiaalikirurgit

ottivat vanhempiensa mukana matkanneet alaikäiset lapset huostaan aiheuttaen pahempia traumoja kuin Ceaucescun vasallit konsanaan.

Kolmas tarinakokoelmani liittyy Tshekkoslovakian suuriin väestönsiirtoihin 40-luvun lopulla ja 90-luvun Prahassa. Toisen maailmansodan jälkeen presidentti Klement Gottwaldin johdolla päätettiin sudeettisaksalaiset häättää pois vanhoilta asuinsijoiltaan nykyisen Saksan puolelle, ja heidän tilalleen tarvittiin halpaa työvoimaa jota löytyi Slovakian romanikylistä. Suvut ja perheet hajotettiin säälimättä, työikäiset miehet ja naiset lähetettiin kuorma-autoilla pohjoiseen ja Karpaattien laaksoihin jäivät vain vanhukset ja lapset. Lukutaidottomuus hankaloitti yhteydenpitoa, puhelinlinjoista ei ollut vielä tietoaakaan mutta uudella kotiseudullaan sukulaisiaan kaipaavat pakkotyöläiset keksivät kuitenkin keinon: syntyi ainutlaatuinen romanipostiverkosto kirjureineen ja esilukijoineen, ja niin viestit kulkivat säännöllisesti rajaseudulta etelään ja takaisin.

Vuoden 1989 samettivallankumouksen jälkeisessä Prahassa Vaclav Havelin noustua presidentiksi yhteiskunnallinen ilmapiiri vapautui merkittävästi, mutta demokratiaan kuuluvat perusoikeudet eivät edelleenkään kuuluneet romaneille. Käytännössä heidän sosiaalinen asemansa vaikeutui jälleen: asuntokeinottelijat huomasivat sen valtavan potentiaalin, joka kätkeytyi ankeiden romanikortteleiden uumeniin niin Prahassa, Brnossa kuin muissakin suurissa tshekkikaupungeissa. Muutamassa vuodessa tapahtui taas valtava romaniväestön siirto pohjoisille rajaseuduille., Decinin ja Usti nad Labemin slummeihin, tällä kertaa verhottuna vapaaehtoisuuden savuverhoon. Karu totuus oli kuitenkin se, että pahoin velkaantuneet, työnsä vallankumouksen pyörteissä menettäneet romanit oli ostettu ulos kunnallisista vuokra-asunnoistaan. Lahjukset riittivät niukasti muuttokuluihin ja muutaman kuukauden velattomaan elämään uudella paikkakunnalla, jossa jo alunperin tulokkaisiin suhteuduttiin vihamielisesti.

Samaan aikaan myös äärioikeiston riveistä nousseet uusnatsit aloittivat systemaattisen vainon uuden tasavallan harvalukuista romaniällymystä kohtaan, ja polttopullojen ja kuolemanlistojen muututtua osaksi arkipäivää päätti moni romanipoliitikko ja -taiteilija etsiä turvapaikkaa lännestä. Muuttoaalto suuntautui nyt erityisesti Belgiaan ja Kanadaan,

jotka ottivat aktiivisesti kantaa itäisen Euroopan romanivainoihin liberaalilla pakolaispolitiikallaan.

\*\*\*

Aineiston keruun aloitin kesällä 2018 pohjois-Karjalasta ja Savosta. Sain olla mukana niin merkkipäivien vietoissa kuin hautajaissaatossakin, ja aina siellä missä suuret suvut olivat koolla, muistelut sivusivat Ruotsiin muuton aikaa.

Tukholmassa tutkin Jakobsbergin lähiön nykypäivää ja sen monikulttuurista musiikkihistoriaa niin Sångvägenillä kuin Garageklubillakin, jonka lavalta suomalaisen romanimusiikin kiintotähti Hilja Grönfors aloitti uransa 70-luvulla.

Tutustuin myös eteläisen Tukholman keskiluokkaisten metroasemien hiljaisiin romanialaiskerjäläisiin, jotka olivat omalla tavallaan sulautuneet osaksi lähiöiden elämää ja hankkineet niiden suojissa vaatimattomia tukiverkostoja. Yksityisten ruotsalaisten lahjoittamat teltat ja makuupussit päättyivät kuitenkin poliisien tarpeettoman kovakouraisissa ratsioissa usein jätemyllyjen kitaan, ja jäljelle jäi vain pahvilaatikkojen pehmustama elintila tunnelbanan eteisessä.

Tukholmasta jatkoin matkaa Romaniaan, Clejanin kylään joka oli aikoinaan ollut kuuluisa romanimusiikistaan. Nykypäivä ei vaikuttanut onnelliselta, marraskuun tulvavedet valuivat kolmatta viikkoa pienten talojen jo ennestään kosteisiin huoneisiin eikä kaikkialle kuuluva turbofolk edesauttanut tunnelmaa. Kauan sitten kylästä lähteneet orkesterit olivat kadonneet maailman tuuliin, kulttuuritalon soitinlainaamossa ei ollut enää valoja ja kylän laitamilla outojen betonipalatsien ruhtinaat elivät omassa rauhassaan korkeiden muurien takana. Pahat kielet tiesivät kertoa, että heidän Audinsa oli ostettu kerjäläisten tilittämällä rahoilla.

\*\*\*

Matkan varrella sain arvokasta apua Unkarin RoMedia-keskukselta sekä saksalaiselta RomArchivelta, jonka avajaisissa Berliinin

taideakatemiassa esittelin hanketta installaationi kanssa. Suomessa yhteistyö jatkui Romanikulttuurin museossa. Sen uusissa tiloissa Bulevardilla esittelin syksyllä 2019 projektin puolivälin saavutuksia sekä valmistelin kevään 2020 luentosarjaa. Tammikuussa saapui paikalle ensimmäinen vierailija, kirjailija ja kansalaisaktivisti Hans Kalderas Tukholmasta jonka pohjoismaista romanihistoriaa perusteellisesti valottaneen luennon jälkeen oli hyvä odotella tulevaa.

Kun palasin Prahan studiooni editoimaan siihenastista materiaalia luentosarjan jatkoa varten maaliskuussa 2020, muuttui maailma äkkiä rajusti ja huomasi olevani eristyksissä koronan sulkemassa kaupungissa. Suomeen sen paremmin kuin Ruotsiinkin, Romaniasta puhumattakaan, ei päässyt edes pitkän matkan busseilla. Junista ja lentokoneista oli turha haaveilla. Alkukaaoksesta toinnuttuani sopeuduin hiljaiseen elämään pimentyneessä kaupungissa ja päätin ottaa projektiin mukaan myös entisen itäblokin vanhojen romaniseutujen siirtolaistarinat Tshekinmaasta ja Slovakiasta. Pystyin etätyönä jatkamaan näiden tarinoiden kokoamista suoraan molemmilla kielillä, ja käänsin samalla suomeksi sudeettiseutujen 50-luvun väestönsiirroista kertovan romanipostitarinan josta mietin myös itsenäistä dokumenttielokuvaa tulevaisuudessa. Pohjois-Karjalan tarinat puolestaan poikivat käsikirjoituksen sekä animaatioarjaan sekä kokonaisuuden toiseen installaatioon, joten lockdownin aika sujui kaikesta pelottavuudestaan huolimatta lopulta hyvin.

Keväällä 2021 alkoi varovainen yleisötyö hankkeen parissa uudelleen: pystytin yhdessä Romanikulttuurin museon työryhmän ja Osuuskunta Tilajakamon kanssa Lapinlahden sairaalan Kammio-galleriaan installaation “Maan korvessa”, joka dokumenttimateriaalin ja kuvanveiston keinoin kertoi viiden lapsen yksinhuoltajaäidin kiertolaiselämästä Parikkalassa juuri ennen kuin Ruotsin portit aukesivat.

\*\*\*

Tällä hetkellä, maailman edelleen vapautuessa, availen ovia Lapinlahden Omenapuutalossa jossa tulen yhteistyössä Romanikulttuurin museon kanssa esittelemään projektin tarinoita syysmarraskuussa 2021 ja uudelleen taas huhtikuusta 2022 alkaen.

Loppuvuodesta 2021 näyttely siirtyy Jakobsbergin kulttuurikeskukseen Järfallaan suur-Tukholmaan, ja kesällä 2022 jatkan sen kanssa kohti Belgiaa, Tshekkiä ja Slovakiaa.

Matka kohti Kuninkaan kaupunkia on ollut pitkä ja antoisa. Lämpimät kiitokset kaikille matkakumppaneilleni:

Pohjoismaiselle kulttuuripisteelle  
Taiteen keskustoimikunnalle  
Romanikulttuurin museolle  
Elokuvaosuuskunta Cagliostrolle  
Osuuskunta Tilajakamolle  
Lapinlahden Lähteelle  
RomArchivelle Saksaan  
RoMedialle Unkariin  
Brnon romanikulttuurin museoon Tshekkeihin

Grönforsin suvulle Suoimessa  
Olli Bergille Ruotsiin  
Aleksander Bergille Venäjälle  
Reiznerovan ja Rusenkon suvuille Belgiaan  
Ferencovan ja Pompen suvuille Tshekkeihin  
kuvaajilleni Merja Koskelalle ja Jan Seniukselle  
sekä näyttelyiden pystyttäjille  
Janna Pehkoselle, Laila Niemiselle ja Tomas Grundille

Prahassa elokuussa 2021

Katariina Lillqvist

*Kamav te vakere  
nane kaha,  
kaman te dikhel,  
nane pre soste.  
Avela dareko,  
ko o droma phuterela?  
Ena manusha,  
so pes rado dikhena?  
Ela phuv,  
so pes dela pre late te dzhivel.*

*Haluaisin puhua,  
mutten löydä kuulijaa,  
haluaisin katsoa maailmaa  
mutten näe mitään.  
Tuleeko joku raivaamaan tietä?  
Odotetaanko minua jossain,  
löytyykö maata jossa voisin elää?*

*Margita Reiznerova, Praha 1991*

# 1

## Helena Grönfors: Juukasta Jakobsbergiin

**O**lin kahdeksantoista, melkein yhdeksäntoista, kun äitini ja isäni päättivät, että lähdetään paremman elämän toivossa Ruotsiin. Kotimaassa vaikea saada työtä, ja naapurissa tuntui olevan paremmat mahdollisuudet kaikkeen. Kuten juuri töihin ja koulutukseen.

Melkein kaikki lähtivät siihen aikaan. Ei Juukaan jäänyt oikeastaan ketään, vain vanha väki. Kaikki muut, valtaväestönkin nuoret, päättivät lähteä koska töitä ei ollut. Ja niin minunkin sukuni muutti maasta miltei kokonaan.

Sukulaisiamme asui ennestään paljon Ruotsissa, ja he olivat meille kertoneet tästä kaikesta. Siitä se sitten alkoi, pakattiin vaan tavarat autoon ja niin me lähdettiin maailmalle.

Minua jännitti kovasti kun en tiennyt yhtään minkälainen laiva on. Olin vain nähnyt kuvia, ja se oli kaikki minulle niin uutta. Istuin pikkusiskoni kanssa pelosta jäykkänä ja mietin, meneeköhän kaikki nyt hyvin ja mitäköhän seuraavaksi tapahtuu. Mutta samalla olin utelias, hirveän utelias kaikesta.



Oli suuri muutos jättää kaikki entinen taakse, olinhan siihen asti elänyt vain kotona ja koulussa enkä tiennyt suuresta maailmasta mitään.

Saavuimme Kapellskäriin illalla ja siitä me ajettiin melkoinen matka Tukholmaan, ainakin toistasataa kilometriä. Shellin puhelimesta sitten soitettiin meidän äidin serkulle joka asui Rinkebyssä, ja niin pääsimme sinne kortteeriin vähäksi aikaa.

Asuimme sitten pari kolme viikkoa Rinkebyssä kunnes äiti pääsi läheisen Järfjallan kunnan suomalaisen tulkin puheille. Hänen avullaan saimme Jakobsbergin lähiöstä asunnon.

Siihen aikaan Ruotsista sai nopeasti asuntoja, ja niin mekin saimme aika pian sen uuden kodin johon asetuimme asumaan. Se oli aivan ihana, viisi huonetta ja keittiö Jakobsbergistä. Ihan centrumista, niin kuin siellä sanottiin. Ja se kaikki oli meille kovin jännittävää ja uutta.

Minä olin sellainen pieni tyttö, joka vähän niin kuin pelkäsi suurta maailmaa. Olin ihan maalta, enkä ollut koskaan ollut missään isommissa paikoissa. Mutta Jakobsbergissä koin heti sellaisen tunteen, että minun on mahdollista tehdä jotain ja olla jotain ilman että kukaan kiinnittää minuun etukäteen huomiota. Se oli vapauttava tunne.

Melkein välittömästi menimme Ruotsissa kielikouluun, ja siellä oltiin jonkun aikaa, ehkä parisen kuukautta. Sitten saatiin ekat työpaikat, ja siitä se elämä uudessa maassa lähti rullaamaan.

Tavallaan aloitimme kaiken alusta ja hyvinhän se meni. Olin iloinen siitä että päästiin töihin ja kouluun ja ylipäättään kaikki asiat menivät kohdalleen.

Toisinaan pelkäsin edelleen kaikkea tuntematonta, sellaista jota en entuudestaan tiennyt. Olen aina ollut arka, mutta pian huomasin että arki sujui ongelmitta ja ihmiset olivat mukavia.



Äiti oli kovin onnellinen siitä, että kotimme oli niin ihana . Ja siitä hän oli kiitollinen myös että saimme työtä eikä hänen tarvinnut joka aamu lähteä hakemaan leipää perheelleen. Se oli äidille iso asia.

Aiemmin kun äiti teki Suomessa käsitöitä, lähti hän melkein joka aamu jonnekin kauppaamaan niitä omia töitään. Ja me lapset hoidettiin sillä välin kotia ja eläimiä. Silloin meillä oli pieni maatila missä oli lehmiä, kanoja, kalkkunoita, hevosia ja sikoja.

Tukholmassakin äidillä oli oma piiri missä hän liikkui ja möi tavaroita, mutta olihan se paljon helpompaa. Kaikella tavalla helpompaa. Kaiken kaikkiaan jotain semmoista mistä emme olisi osanneet aiemmin edes uneksia.

Meillä oli tilavat asunnot, hyvät työt ja ennen kaikkea saimme tehdä mitä halusimme. Jos halusimme mennä kouluun, pääsimme sinne. Jos halusimme tehdä töitä, saimme heti työpaikan. Nämä asiat olivat todella eri lailla kuin Suomessa siihen aikaan.

Muistan sen, kun Suomessa lopetin koulun enkä saanut töitä mistään. Mutta kun menin Ruotsiin, sain heti töitä ja pääsin myös jatkamaan opintojani. Elämä oli niin erilaista, nuoruuteni Ruotsissa oli minulle kaikin puolin hyvää aikaa.

Saimme myös uusia, eri maalaisia ystäviä. He olivat kotoisin eri puolilta maailmaa: Italiasta, Iranista, Puolasta, Venäjältä, Norjasta, Jugoslaviasta...Joukossa oli myös paljon eri maiden romaneita.

Järjestimme usein illanviettoja ja laitoimme ruokaakin yhdessä. Työpaikoilta niitä ystäviä tuli aina vain lisää. Me nuoret ulkomaalaiset kokoonnuimme yhteen ja pidimme yhtä, ja ihan tähän päivään saakka ovat jotkut ystävyysuhteet säilyneet.

Tansseissa käytiin tietenkin, ja elokuvissa myös. Ja meille oli hyvin tärkeää musiikki, aina meillä kotona soitettiin. Tai sitten vietimme tavallisia koti-iltoja, juteltiin vain, oltiin ja laulettiin.

Kyläilimme myös paljon, siihen aikaan ihmiset pitivät tiiviisti yhteyttä. Käytiin toinen toistemme luona, ja kokoonnuttiin vuorotellen aina sinne, kenen luo milloinkin vaan sopi. Tehtiin ylipäätään paljon asioita yhdessä.

Myös ruotsalaisten naapureittemme kanssa olimme hyvissä väleissä. Tutustuminen oli paljon helpompaa kuin Suomessa koskaan.

Meidän seinänaapureinamme oli mukava ruotsalainen perhe. Mies oli sairaanhoitaja, nainen oli psykologi ja usein

me hoidimme heidän koliikista kärsivää lastaan jotta he saivat vähän levätä. Myöhemmin opetimme pojan syömään perunaa, kunnon ruokaa!

Mutta alakerran naapurien kanssa tuli sama ongelma eteen kuin usein Suomessa: he alkoivat huomautella, että meillä käy liian paljon vieraita. Meillä ei kuitenkaan koskaan valvottu myöhään, sillä isä ja äiti olivat tarkkoja siitä, että ajoissa mennään nukkumaan.

Pidin ruotsalaisesta aterioista, ja opettelin pian laittamaanakin sikäläisiä ruokia. Mutta äitihän laittoi meillä kotona kyllä ihan putisuomalaista ruokaa. Meillä leivottiin paljon, tehtiin kukot ja pullat itse. Ei meillä kotona paljoakaan ruokakulttuuri muuttunut.



Alussa ruotsin kieli oli vaikeaa. Minun piti sanakirjan kanssa tankata että mitä tämä nyt tarkoittaa. Se oli raskasta, mutta samalla mielenkiintoista.

Tukholmassa sain mahdollisuuden kouluttautua romaninkielen opettajaksi. Opetusmalleissa Ruotsi oli paljon Suomea edellä siinä suhteessa, että meille annettiin tasavertaiset koulutusmahdollisuudet.

Koulutuskokeilu johon pääsin nuoremman sisareni kanssa oli laatuaan aivan ensimmäinen koko maailmassa. Kävimme ensin lävitse nopean ja hyvin intensiivisen jatko-

opintoihin valmistavan kaksivuotisen kurssin. Mukana oli myös muutama muu Suomen romani.

Kävimme läpi kaikki kansakoulun oppiaineet ja matematiikkaa myöten kaikki kerrattiin. Sitten vasta pääsimme varsinaiseen opettajakorkeakouluun.

Ja vaikka koulutus oli välillä todella vaikeaa, oli se aina oikeasti mielenkiintoista ja motivoivaa.



Valmistumiseni jälkeen pääsin Sollentunaan töihin, Helene Lundin kunnalliseen alakouluun. Työpäiväni alkoivat kahdeksalta ja kestivät kahteen tai kolmeen iltapäivällä. Pidin myös huolta että lapset tekivät läksynsä kotona ja monta kertaa hain heidät jopa aamulla kouluun. Teimme kaikkea mahdollista yhdessä oppilaitten kanssa , olin mukana tunneilla missä opeteltiin kieltä ja uuden maan tapoja ja samalla toimin tavallaan kodin ja koulun välissä kuraattorinakin.

Koulussa oli romanilapsia Suomen lisäksi myös Puolasta, mutta muita ulkomaalaisia ei tässä pienessä koulussa vielä ollut. Omat nuoremmat sisarukseni sitä vastoin kävivät koulunsa jo todella monikulttuurisessa isommassa koulussa, siellä oli oppilaita aivan kaikkialta.

Vaikka meillä oli paljon ruotsalaisia ystäviä, ei meistä silti tullut ruotsalaisia. Ei ollut tarpeenkaan muuttaa identiteettiä: minut hyväksyttiin juuri sellaisena kuin olin.

Kun Olof Palme murhattiin, olimme kaikki järkyttyneitä. Olof oli niin hyvä mies kaikille siirtolaisille. Reagoimme tietoon hyvin voimakkaasti, se tuntui todella pahalta.

80-luvulle tultaessa olin edelleen Sollentunassa töissä kun vanhempani päättivät palata Suomeen. Minä sain samaan aikaan jatkosopimuksen, ja jäin vielä vuodeksi miettimään mitä halusin elämältäni.

Minulla oli ollut pitkään sellainen haave, että jonakin päivänä haluaisin olla lastenkodissa työskentelemässä- ja nimenomaan romanilastenkodissa. Se oli sellainen sydämen asia, että minun pitäisi päästä sellaiseen työhön.

Lopulta minulle tuli sellainen tunne, että nyt minäkin voisin lähteä kokeilemaan mitä Suomessa on. Ja minulla kävi hyvä tuuri: olin ollut pari päivää Orimattilassa vanhempieni luona, kun minulle soitettiin ja kysyttiin, haluaisinko työpaikan Romanimission lastenkodista? Vastasin myöntävästi ja pääsin sinne heti vakituiseksi. Työskentelin siellä 16 vuotta.



Ruotsia en silti ole unohtanut. Kaipaen sinne tänä päivänäkin, osa minusta on edelleen siellä. Kasvoinhan siinä maassa aikuiseksi, sain koulutukseni ja valmistuin ammattiin.

Kaipaen ruotsalaista elämää, se oli niin erilaista kuin arki täällä. Tukholmassa oli aina meneillään jotain uutta, kaduilla ihmiset menivät ja tulivat ja välillä kaipaen jopa sitä

melua. Täällä Suomessa on niin hiljaista. Kun palasin, välillä tuntui etteivät ihmiset ole täällä elossa ollenkaan!

Nyt Ruotsi on tiukentanut ulkomaalaispolitiikkaansa ja maan tilanne on huonontunut kaikin tavoin. Tukholmassa asuvat sukulaiseni jopa pelkäävät asua siellä. Kaupunki on muuttunut paljon, se ei ole enää samanlainen kuin nuoruudessani. Lähiötkin ovat muuttuneet, ruotsalaiset eivät enää halua asua esimerkiksi Rinkebyssä josta on muodostunut selkeästi vain maahanmuuttajien asuinalue.

Joskus muistelen lapsuuteni Juukaa haikeana. Se oli oikeasti elävä paikka jossa oli paljon töitä. Oli nahkateollisuutta ja muutenkin kaikki oli vilkasta. Ihmisiä tuli sinne paljon, joka puolelta maata.

Nykyään kun käyn Juukassa tuntuu kuin kaikki olisi siellä pysähtynyt. Kaupatkin ovat kadonneet ja se kylä missä meidän ukkimme ja mummomme asuivat on ihan hiljainen. Kaikki nuoret ovat lähteneet sieltä muualle ja vanhukset nukkuneet pois.

Ennenvanhaan Juukassa asui paljon romaneja. Siellä kuljettiin paljon ja tehtiin hevoskauppaa, lähellä olivat niin Joensuun markkinat, Nurmeksen markkinat kuin Juuan omatkin markkinat.

Itsekin muistan, miten oltiin markkinoilla ja isä vaihtoi hevosia ja osti uusia hevosia tilalle. Se oli elämää.

Tänään siellä ei ole enää mitään.





